

de afbeeldingen liggen niet vast. Er bestaan in dit boek geen pagina's, er worden alleen schermen getoond. Ondergetekende had – hoewel hij ernaar streeft met zijn tijd mee te gaan – tot nu toe nog maar nauwelijks ervaring met e-boeken voordat ik dit boek had ontvangen. Sterker nog: ik moest zelfs eerst nog uitzoeken hoe je zo'n EPUB-bestand kan gaan bekijken. Dit bood dus ook een kans om eens wat te gaan experimenteren. Ik heb geen uitputtend vergelijkend warenonderzoek naar EPUB-software gedaan en me beperkt tot het installeren van een programma op twee verschillende Windows-machines (met verschillende schermafmetingen). Ook heb ik het boek bekeken op een MacBook Pro, waarop het programma Adobe Digital Editions (3.1) al geïnstalleerd was. Dat programma kan verschillende bestandsindelingen aan, waaronder PDF en EPUB.

De verschillen waren opmerkelijk. Op de door mij gebruikte Apple-computer bestaat het boek uit 144 'bladzijden', maar afhankelijk van de ingestelde tekstgrootte ziet men daar meer of minder van op het scherm. Op de Windows-machine was het aantal 'bladzijden' afhankelijk van de instellingen. Het aantal bladzijden kon wel oplopen tot ruim 500. Bij dit programma kan men ook allerlei andere instellingen aanpassen, behalve de

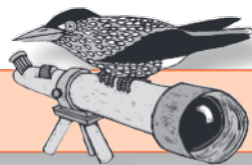
corpsgrootte bijvoorbeeld ook het lettertype en de ondergrondkleur en de kleur van de tekst. Men kan ook de achtergrond instellen op zwart met de tekst op wit. Het is een kwestie van smaak, maar persoonlijk had ik de voorkeur voor een lichte achtergrond. Wie voor het eerst met dit soort programma's gaat werken heeft wel even de tijd nodig om de instellingen zo te zetten dat het document prettig leesbaar is en het kost ook tijd om het programma te leren bedienen om gemakkelijk door het boek te kunnen bladeren. Als men dat eenmaal onder knie heeft dan kan het 'grote genieten' beginnen, want Tytonidae is werkelijk een fantastisch boek. Dus laat u niet door bovenstaande afschrikken als u nog voor het eerst moet leren met e-readerssoftware aan de slag te gaan.

Het boek is gemaakt in eigen beheer. Het kan worden besteld via de webshop van Het Boekenschap (<https://www.hetboekenschap.nl/product/kerkuilen-van-de-wereld/>).

Hazebroek, E. (2019): Tytonidae – Kerkuilen van de wereld. Met tekeningen van alle soorten en ondersoorten. ePub-uitgave. Tekst en tekeningen van Ed Hazebroek. Het Boekenschap. Prijs: €24,99 (download).

RAK

Uit Het Veld

Gekleurrijde Kokmeeuwen *Chroicocephalus ridibundus* in het Noorderplantsoen, stad Groningen

Het aantal Kokmeeuwen is sinds de jaren tachtig (en negentig) van de vorige eeuw sterk afgenomen, onder meer door het afdekken en verdwijnen van vuilnisbelten en door verdroging en vermessing. Het broedsucces is zeer gering onder andere vanwege predatie door Vossen en ratten. Het aantal broedparen in ons land is sinds 2008 gelukkig aardig stabiel en was in 2017 rond de 95.000. Er zijn ongeveer 240 vestigingen, onder andere in het Waddengebied (26.000 paren), in de Delta (Zld./Z.-H.) ruim 18.000 en in het IJsselmeergebied circa 16.000, derhalve vooral in Laag-Nederland.

Er zijn jaarlijks ongeveer 400.000 tot 600.000 overwinterende en doortrekkende Kokmeeuwen. De gemiddelde levensduur is tien tot vijftien jaar, soms hoger. De Kokmeeuw geniet in ons land geen groot aanzien, maar dat is niet overal zo. Bijvoorbeeld één van de symbolen van de Japanse hoofdstad Tokio is de Kokmeeuw!

Op pad

Sedert december 2013 lees ik met veel plezier de ringnummers van deze soort af in de hoofdstad van de provincie Groningen. Ik ga er een keer of vier, vijf vanuit Bolsward naartoe. De laatste jaren met een comfortabele bus die rechtstreeks vanuit mijn woonplaats naar het Zernike College gaat. Ik las altijd al

In deze groep Kokmeeuwen in het Noorderplantsoen in de stad Groningen zit ook een exemplaar met pootring EYE6. Deze foto is genomen op de 'kokmeeuwendag', 9 februari 2019.
Foto: Klaske Brandenburg-de Vos.

in mijn eigen regio de Kokmeeuwen af maar dit betrof dan veelal metalen ringen: dus (engelen)geduld is dan noodzakelijk. In Groningen zijn (én worden) in de loop der jaren vooral in de winters heel veel Kokmeeuwen gekleurdingd, ook vogels met al een Nederlandse of buitenlandse aluminium ring. Voor een (groot) deel zijn het meeuwen uit vooral Denemarken, dan Duitsland, Polen maar ook uit Zweden, Finland, een deel van de Baltische en Scandinavische vogels trekt daarna door naar West-Afrika, ook zijn er meeuwen die in Engeland overwinteren. In bovengenoemde landen houden zich mijns inziens (veel) minder mensen bezig met het aflezen van de ringen dan bij ons. Het is dus erg lonend om hier, in dit fraaie park van 20 ha, lang maar niet breed, ontwor-

pen door Hendrik Copijn, actief te zijn en te veel aflezers zijn er niet gauw.

Doelen zijn: de overleving te kunnen bepalen, de mate van plaatstrouw, herkomst, aantallen, datum van aankomst en vertrek, verspreiding, etc.

Uitgerust met alleen een verrekijker kun je al veel vogels aflezen, de vogels hebben onder andere witte pootringen met twee of vier zwarte inscripties (letters en cijfers) of rode en zwarte ringen met twee opschriften. Kleurringen van Duitse Kokmeeuwen beginnen vaak met een A (F) en drie cijfers. Zo zag ik wit AF384, die januari 2014 bij Hamburg werd geringd, op 12 december 2015 in mijn woonplaats Bolsward en nog eens op 9 februari 2019 in Groningen bij de Oostershaven, op een afstand van respectievelijk 382 km en 295 km.

Voeren is niet altijd nodig, maar draagt behoorlijk bij aan de mate van succesvol aflezen. Meestal haal ik de avond tevoren een heel brood uit de vriezer en snij dat in heel kleine stukjes en tevens neem ik één of soms twee pakjes havervlokken mee (voor slechts 45 cent bij de supermarkt te koop).

Met een telescoop kun je meeuwen die op afstand zitten, ook registreren en natuurlijk ook vogels die slechts een metalen ring dragen. Door de vele honden, trimmers, wandelaars en dergelijke wordt het aflezen af en toe aanmerkelijk bemoeilijkt: de meeuwen vliegen dan direct weg en je ziet ze niet altijd weer terug. Je hebt dan bijvoorbeeld maar drie cijfers van de zeven van een in Nederland geringde vogel kunnen noteren. Ik beperk me de laatste

In het voorjaar bloeien ook stinzeplanten zoals de Bosgeelster uitbundig in het park.
Foto: Eelco Brandenburg.

Ring	Geringd op	Waargenomen op	Aangetroffen in	Afstand (km)
W-L7	november 2014	2015	Hryniewicze (PL)	1300
R-4T	december 2007	eind januari 2018	Bartoszyce (PL)	1200
W-15	december 2015	april 2016	Dalsze (PL)	700
W-Ko	januari 2015	maart 2015	Wilhelmshaven (D)	160
W-3U	november 2016	eind september 2018	Malmö (S)	655
W-LY	november 2011	februari 2012	Londen (GB)	585
		januari 2016	<i>idem</i>	
		januari 2017	<i>idem</i>	
		december 2018	<i>idem</i>	
R-XR	november 2009	mei 2018	Larvik (N)	986
W-ZK	januari 2014	april 2015	Ballerup (DK)	620
R-7Z	eind november 2010	april 2011	Klaipeda (LT)	1750
W-LI	begin februari 2015	april 2015	Jyväskylä (FIN)	2000
		maart 2016	Neumünster (D)	350
R-R6	november 2009	april 2012	Emajogi River Tartu (EST)	2011
		eind maart 2017	Riga (LV)	1768

Tabel 1- Elf voorbeelden van Kokmeeuwen die geringd werden in het Noorderpark in de stad Groningen en teruggemeld werden uit het buitenland.

jaren dan ook tot de kleurringen, indien ik in Groningen woonde, zou ik uiteraard op de fiets gaan en dan de telescoop wel meenemen. Ik begin bijna altijd in het noordelijkste gedeelte bij de stadsbushalte Bedumerweg/Noorderbuitensingel, daar tref je doorgaans weinig meeuwen met kleurringen aan, verreweg de meeste aflezingsen doe ik rondom de voorkant van de vijver gelegen tussen de Leliesingel en de Oranjesingel vlakbij het speeltuintje.

Enige voorbeelden c.q. resultaten van elf Kokmeeuwen die in het Noorderplantsoen geringd werden en in het buitenland werden aangetroffen, zijn te zien in Tabel 1.

Kokmeeuwendag

Op 9 februari 2019 werd een Kokmeeuwendag georganiseerd. We hebben die dag met twaalf personen letterlijk van 's morgens heel vroeg tot 's avonds laat de hele stad Groningen uitgekamd. De weersomstandigheden

Kokmeeuw zwart A5 en een stadsduif met een gele ring met de code C0. Foto: Klaske Brandenburg-de Vos.

waren verre van ideaal: zeer harde wind (wel gelukkig droog), waardoor de afleescondities moeilijk(er) waren dan doorgaans. Dus doorzettingsvermogen tonen!

Vele Kokmeeuwen verbleven in het water of vlogen vaak weg. Ik probeerde ze dan ook met brood te lokken en op de kant te krijgen. Echter de dag ervoor had het behoorlijk geregend. Daardoor ging een groot aantal Kokmeeuwen in de weilanden foerageren, onder andere op wormen. Over het algemeen waren er in de stad dus wat lagere aantallen dan normaal. Mede door het weer vonden vele verplaatsingen plaats, dus tijdstippen noteren was belangrijk. De deelnemers waren uiteraard over de gehele stad verspreid, inclusief buitenwijken. Zo had ondergetekende bijvoorbeeld om 09:30 h de Oosterhaven, daarna de Zuiderhaven, aan het eind van de morgen de Vismarkt en de Grote Markt (daar was echter de redelijk drukke zaterdagmarkt: veel mensen en geen meeuwen). Van 13:30 h tot 14:30 h en van 14:30 h tot 15:30 h heb ik in het Noorderplantsoen gepost, vóór mij waren er andere tellers actief, evenals ná halfvier. We hadden dus ploegendiensten ingesteld. Dat was nodig want dit park is van eminent belang voor de Kokmeeuwen. Het tweede uur heb ik alle meeuwen en derhalve ook exemplaren die ik tussen 13:30 h en 14:30 h al had gezien, opnieuw genoteerd. De gegevens zijn de volgende dag ingevoerd op de website CR Birding Submit (<https://submit.cr-birding.org/>). Op deze website kunnen geïnteresseerden de vele verplaatsingen volgen.

Eindresultaat

Er zijn door de deelnemers maar liefst 210 verschillende individuen afgelezen. Het blijft interessant om bijvoorbeeld te bekijken welke

vogels bij slecht weer toch in de (binnen)stad blijven of om een poging te doen na te gaan of het alleen Kokmeeuwen uit de buitenwijken zijn die naar de weilanden buiten de stad gaan om te foerageren, enzovoort.

Verder ben je in het Noorderplantsoen in de gelegenheid om tevens de Stadsduiven *Columba livia* – die hier sinds 2016 gekleurringd worden – af te lezen (dit om eveneens de overleving en eventuele overlast en dergelijke in kaart te brengen). Deze duiven zijn dol op de havervlokken. Volgens mij is de stad Groningen de enige plek in ons land waar deze soort gekleurringd wordt.

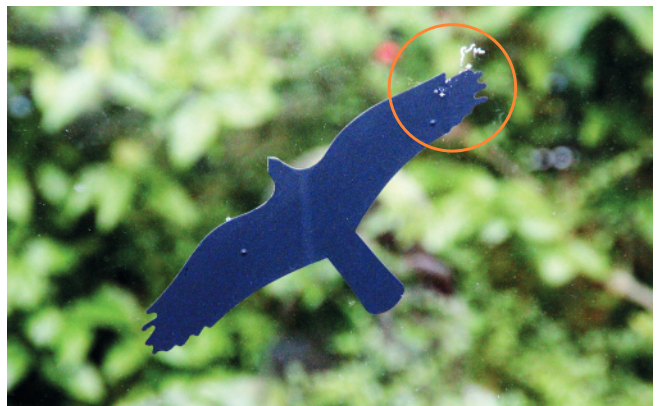
Daarnaast komen er Nijlganzen *Alopochen aegyptiaca* met gekleurde pootringen in het park over. De gegevens van deze soort kunnen worden ingevoerd op de website Tracking Marked Geese (<https://www.geese.org/>).

■ Eelco Brandenburg, Turfkade 38, 8701 JM Bolsward, e-mail: e.brandenburg@hetnet.nl.

Zijn vogelsilhouetten veilig?

De Merel staat in de top-vijf van raam-slachtoffers. Elk voorjaar zijn er territoriale mannetjes die hun leefgebied willen verdedigen tegen indringers. Zij zien soms hun spiegelbeeld in een raam of wieldop en vallen dit dan aan. Anekdotisch is de schaduwboksende Merel die in 1898-1900 drie broedseizoenen op rij hetzelfde keukenraam aanviel. De mondiale recordhouder is de Merel die in Rotterdam van 2004 tot 2010 vrijwel continu dezelfde glazen schuifpui bevocht (NRC Handelsblad, 15 maart 2016).

Het kan er heftig aan toe gaan en niet zelden kwetst de vogel zichzelf. Vogelsilhouetten en met name die van roofvogels die veel op

Een roofvogelsticker op een schuifpui die bedoeld was om vogelaanvaringen te voorkomen bleek te zijn beschadigd nadat een Merel er met volle vaart opaf gevlogen was. Foto: Peter de Zwart.

ramen en glazen schermen geplakt worden, moeten de aanvaringskans verminderen. De vraag is echter: 'Kleven er soms ook nadelen aan vogelsilhouetten?' Ik begon na te denken over die vraag nadat ik van een collega enkele foto's had ontvangen die vergezeld waren van het volgende relaas:

'Op 16 augustus 2019 om 16:30 h heb ik iets raars meegemaakt in onze tuin in Almere. De glazen schuifdeuren van onze tuinkamer zijn voorzien van vogelsilhouetten. Dat heeft tot nu toe goed gewerkt, hoewel we helaas toch wel eens een dode Koolmees op het terras hebben gevonden. Maar wat ik nu zag heeft mij enigszins verbijsterd. Ik stond voor het woonkamerraam de tuin in te kijken waar een vrouwtje Merel aan het rondscharrelen was. Plotseling vloog ze over een afstand van vijf meter in volle vaart op een aangebracht silhouet van de tuinkamer af. Het leek wel opzettelijk.

Helaas heeft ze dit niet overleefd. Toen ik ging kijken zag ik dat het silhouet, op tachtig centimeter onder de dakgoot, aan het vleugeluiteinde was beschadigd. Er was op dat moment geen kat in de buurt en er vloog ook geen roofvogel over. Van mij kan zij niet geschrokken zijn want zij had mij al langere tijd achter het raam zien staan. Kan het zijn dat

ze het silhouet als een rivaal of vijand aanzag die ze moest aanvallen?'

Van een vrouwtje in augustus zou je dit gedrag niet verwachten. Gelijksortige meldingen zijn mij niet bekend. Ik vraag mij nu af of er lezers zijn die eveneens nadelen van vogelsilhouetten hebben vastgesteld. Gebeurt het vaker dat vogels zulke stickers aanvallen? Ik zie uw reactie met belangstelling tegemoet.

■ Ruud Costers, e-mail: ruudcosters@hetnet.nl.

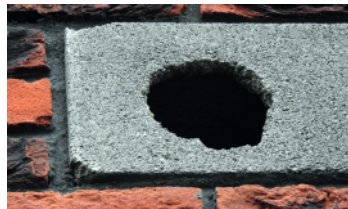
Halsbandparkieten verdrijven Gierzwaluwen.

In Amsterdam-Zuid tussen het Surinameplein en het Vondelpark – de bakermat van de Halsbandparkiet in Amsterdam – staat zo'n drie jaar een pand met kunstnesten voor Gierzwaluwen. De eigenaar heeft negen betonnen gierzwaluwkasten in de gevel laten metselen. De Halsbandparkieten hebben de invliegopeningen zodanig vergroot dat de Gierzwaluwen er niet in gaan broeden.

Het is verbazend dat Halsbandparkieten in staat zijn het beton los te wrikken.

De Vogelwerkgroep Amsterdam is in kennis gesteld en vindt het zo belangrijk dat hun gierzwaluwspecialisten gaan nadenken over een alternatief. Misschien is er beter geschikt materiaal dat de hakwoede van de Halsbandparkieten wel kan weerstaan

■ Rob van Veen, Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, e-mail: robvanveen@casema.nl.

In een Amsterdamse gevel hebben Halsbandparkieten enkele gaten uitgehakt in de ingemetselde kunstnesten voor Gierzwaluwen. Linksboven een normale opening, linksonder een uitgehakte opening. Foto's:

Rob van Veen.